

III Део

МЕСЕЦ ДАНА V ОСЛОБОБЕНОМ ГРАДУ

РАЗНЕ ОБАВЕЗЕ И ЗАДАЦИ

Дан после протерпвања непријатеља из Београда, у јеку жестоких борби у Земуну и на Бежанијској коси, борцима Прве коњичке бригаде је омогућено да изађу у град и мирно сагледају каква је пустош начињена у шестодневним, скоро непрекидним уличним борбама. Већина се, заједно са замеником команданта бригаде Стојадиновићем и политичким комесаром Шуманом, запутила на Калемегдан да види крш и лом од уништеног и онеспособљеног немачког тешког наоружања. Неке старешине су знале нешто више о историјату Калемегданске тврђаве, њеној улози у плановима разних освајача и одбрани Београда, па су искористили несвакидашњу прилику да о томе понешто кажу борцима, не заборављајући да су и Немци рачунали да је неће олако испустити из руку.

Са бедема тврђаве и Калемегданске терасе видик је пуцао наоколо и коњаници су могли видети део Банатске равнице, Ратно острво, Земун и Бежанијску косу. На хоризонту, заправо на заравни лево од Земуна, повремено су се распршавале топовске гранате и праменчићи барутног дима означавали су линију окршаја која се сваког часа померала све дубље у Срем. Неки коњаници су припиткивали своје старешине да ли ће и они тамо, у ватрене окршаје у равници, између Саве и Дунава и добијали су одговоре да се то никада не зна. И тренутно се, заиста, није знало.

После дводневног предаха Штаб бригаде, штабови дивизиона и команде ескадрона разрадили су и усагласили планове војностручне и политичке обуке бораца и старешина. Интендант бригаде посебно је сачинио прилично опширан план потреба у храни за људе и коње, оружју и муницији, одећи, обући и осталоме. Прилике су дозволиле да се обезбеди

бољи смештај за коњанике и коње у гардијским касарнама у Топчидеру. Опреми и здрављу коња посвећено је довољно пажње. Интендант дивизиона и економи ескадрона су се потрудили да се сваки коњ снабде ћебетом и шаторским крилом да се може заштити од невремена и хладноће. Новодошли референт ветеринарске службе, Слободан Велимировић, млад и полетан у раду, својски је бринуо да се очува и побољша здравље коња. Он је предложио да се изнурени и озлеђени јахаћи коњи, за чији је опоравак требало доста времена, издвоје из борбеног строја и замене здравима.

Интендант бригаде Алекса Вуковић и интендант дивизиона Рајко Панић и Милан Орељ били су неуморни у проналажењу и набављању разних потрепштина. Услови су били повољни да се добије много шта из препуних магацина које Немци нису стигли да испразне и униште приликом повлачења. Претражујући војне објекте у Топчидеру, Панић и Орељ су пронашли, поред осталог у дворској коњушници два позлаћена фијакера и четири пара дивних коња. Кочијаша су ћутке гледали двојицу официра и нису очекивали ништа лагодно. А кад им је речено да припреме блистави фијакер и упряжу коње, они су се почели опирати и затражили писмено наређење.

- Какво писмено наређење?... Ко вас је научио да то тражите? - обречноу се Орељ.

- Такав је пропис - узврати кочијаш не намеравајући да упряже коње.

- Чији пропис? - припиткује Орељ, мало знатижељан да види службени документ.

На крају се испоставило да се кочијаш позивао на нешто што није постојало. И није му преостало ништа друго него да упрегне добро однеговане и поносите коње и да вози куда интендант пожеље.

Појава позлаћеног фијакера на улицама града изазивала је радозналост Београђана и многи су застајкивали да покушају препознати ко се то вози. У томе нису успевали, али су проколале разне приче и нагаћања. Помињан је и принц Борће Карађорђевић, који је рат провео у Београду и одбио понуђену сарадњу са немачким и квислиншким властима. А кад је Београд ослобођен, принц се слободно кретао, састајао и разговарао са грађанима и борцима.

Интендантима Панићу и Орељу допало се да се чешће возикају и силазе у прометније градске улице. О својим навика-

ма нису извештавали Штаб бригаде и штабове дивизиона и отуда нису могли добити никакво упозорење да не употребљавају дворске кочије и коње. Једног јутра, заваљени у удобним наслонима кочија, Панић и Орелъ послом су се запутили у град. Кочијашу су наредили да коње потера према улици Љутице Богдана и Аутокоманди. Навикнут да без поговора слуша, кочијаш је седео на предњем седишту, умешно дизги-нио и повремено пуцкетао бичем у ваздуху да коње подстакне да брже каскају. Кочије су опет привлачиле погледе пролазника. Многи су се радознано окретали да виде ко се то вози и ништа нису дознали. Негде на средини улице Лзутице Богдана нашао се генералмајор Сретен Жујовић, члан Врховног штаба НОВ и ПОЈ. Застао је изненађено када је видео позлаћени фијакер и пратиоцу наредио да га заустави. Пратилац се испречио на средини улице и коњи су стали. Са једном руком на слабини, а другом у цепу огртача, генералмајор Жујовић очекивао је ко ће изаћи иза вратанаца са затамњеним стаклом. Панић и Орелъ су били изненађени пресретањем и обузети нелагодношћу изашли су напоље и прописно поздравили. Жујовић им је отпоздравио, строжије их одмерио од главе до пете, упитао којој јединици припадају, откуд им позлаћени дворски фијакер, куда су кренули и по чијем одобрењу. Мноштво питања изненадило је интенданта, али су обојица знали да се не смеју збунити и прећутати оправдања. Панић је савладао изненадну трему и смирено рекао да кочије служе за допремање намирница и разне робе из оближњих магацина... Жујовић је заинтересовано слушао, лице му се неприродно набрало, али је саговорнику дозволио да каже све што је намеравао. На крају је приметио да позлаћени дворски фијакер наменски није погодан за интендантске послове и да га треба вратити у просторију у којој је пронађен. Таквим наређењем најзадовољнији био је кочијаш чији су се образи намрешкали у осмех задовољства.

Штаб бригаде је предузимао мере да се предах и одмор искористе за побољшање борбене и политичке спремности дивизиона и ескадрона. На ескадронским конференцијама, на партијским и скојевским састанцима, отворено је разговарано о свакодневном раду, указивано на недостатке, а истицани су и позитивни примери. Највише значаја придавано је војно-стручној обуци и заузет је став да коњаници морају бити савсим оспособљени за наредне сложене борбе. Уочено је, такође, да више коњаника нема зимску одећу и обућу. Стога су

предузете мере да се то набави из препуних војничких складишта у граду и околини. Снабдевање одећом и обућом је убрзано када се дознало да ће уследити смотра јединица које су учествовале у ослобођењу Београда.

ПРЕД ВРХОВНИМ КОМАНДАНТОМ ТИТОМ

Поред свакодневног рада и обуке, борци Прве коњичке бригаде плански су патролирали и контролисали доста широк простор Бањице, Дедиња, Топчидера, а према потреби и друге градске рејоне. Патролирање на Дедињу је појачано, 24. октобра 1944. године, када је маршал Тито, са најближим сарадницима, из Вршца стигао у главни град наше земље. Тито се сместио у једној згради на Дедињу да руководи сложеним операцијама за коначно ослобођење наше земље од окупатора и домаћих издајника. У то време врховног команданта непосредно су обезбеђивали борци Петог батаљона Друге пролетерске бригаде.

Из Аранђеловца у Београд су дошли чланови Политбироа ЦК КПЈ, Президијума Авноја, Врховног штаба НОВ и ПОЈ и Националног комитета ослобођења Југославије. Већина их се сместила у зградама на простору који је контролисала и Прва коњичка бригада.

У један сат, 26. октобра, у Штаб прве коњичке бригаде упућено је поверљиво наређење, број 101, Штаба Првог пролетерског корпуса, у коме је стајало да ће врховни командант, маршал Јосип Броз Тито, извршити, на Бањици, смотру јединица које су учествовале у ослобођењу Београда. У наређењу је прецизирано да ће у смотри учествовати следеће јединице: Прва пролетерска бригада, Тринаеста пролетерска бригада, Четврта и Десета крајишка бригада, Друга пролетерска бригада, Четврта црногорска бригада, бригада Шесте дивизије која је најближа Београду, Коњичка бригада, артиљерија и бацачи Прве, Пете и Шесте дивизије...

У Штабу Прве коњичке завладала је изузетна ужурбаност. Заменик команданта Стојадиновић, политички комесар Шуман и заменик политичког комесара Шаиновић разменили су мишљења и сачинили план како да се дивизиони и ескадрони нађу на месту смотре, на пољани недалеко до зграде некадашњег злогласног логора на Бањици. На руку је ишло то што су се дивизиони и ескадрони налазили у близини места

означеног за смотру, алн је требало уложити доста напора да се коњаници солидно припреме за свечани чин. Одмах се приступило тимарењу коња, поткивању оболелих, замењивању дотрајалих и учвршћивању расклиматаних потковица. Дотериван је и подешаван коњски прибор, у првом реду седла и дизгини. Десетари и водници стално су контролисали како се то ради и борцима помагали да отклоне и најмање недостатке. Изузетна марљивост постала је одлика коњаника, па су припреме за смотру завршене пре предвиђеног времена. Они нису, у свему томе, заборавили на сопствени изглед и личну опрему. Униформу су добро очистили, панталоне пеглали, због недостатка пегли, пажљивим влажењем, пресавијањем и стављањем на сламарице, прекривене чаршавом, да на њима преноће. Ујутру се показало да је пеглање сасвим успело.

Ближило се време за одлазак на смотру. Дувао је доста јак ветар - кошава - повијао оголено грање дрвећа и витлао сасушено лишће. Заменик команданта бригаде Срећко Стојадиновић и политички комесар Карло Шуман, знајући колико је времена јединицама потребно да правовремено изађу на Бањички вис и заузму своје место за смотру, питали су команданте и политичке комесаре дивизиона и ескадрона да ли је све у реду. Одговори су се могли сажети у једно и сигурно - да, никаквих проблема нема. Сви су, наиме, добро знали како ће маршевати и како ће се постројити за смотру.

Уследило је наређење за покрет. Прва коњичка са својим штабом, на челу у маршевском строју изашла је из касарни у Точидеру и запутила се према Бањици. Дотерани коњаници и коњи привлачили су погледе пролазника који нису крили одушевљење. Кошава је, очигледно, сметала да се више младих и старих нађе на улицама да испрати издужени парадни строј.

На Бањичко поље, у поподневним сатима, увелико су пристизале и остале јединице Првог пролетерског корпуса. Команданти бригада водили су рачуна о заузимању означених места и постројавању. Прва коњичка постројила се на левом крилу. До ње су биле бригаде Прве пролетерске, затим Пете крајишке, Шесте личке и Двадесет прве српске ударне дивизије. Аритљеријске и минобацачке јединице налазиле су се лево од коњаника. Постројавање је завршено равнањем, ставом мирно, затим ставом вољно и ишчекивањем. Погледи коњаника највише су се задржавали на ширем подијуму испред њих, украшеном великим ћилимима, са говорницом и микро-

фоном. Њихову иаажњу, поред тога, привлачио је изглед бораца пролетерских и ударних бригада и њихово наоружање. У строју Прве пролетерске, Треће крајишке пролетерске и Четврте крајишке ударне бригаде могли су се видети рањеници са завојима око руке, врата и главе. Иако им је било забрањено да незалечених рана учествују на смотри, они се нису повиновали наређењу и претпостављене су сузних очију замолили да им допусте да виде и поздраве врховног команданта Тита.

На Бањичком пољу, према сачуваним подацима, у огромном строју за смотру нашло се близу 40.000 бораца и старешина Првог пролетерског корпуса. Мало се стрепело, будући да је дан био ведар и видљивост добра, да изненада могу налетети непријатељски авиони и бомбардовати град. Стога су противавионска оруђа у Београду и околини била у пуној приправности.

Прошло је 14 сати кад је маршал Тито, у свечаној униформи и шињелу, заједно са генераллајтнантом Кочом Поповићем, командантом Главног штаба НОВ и ПОЈ Србије, аутомобилом стигао на Бањицу. Најпре се сreo са познатим генералима и командантима Црвене армије, чије су јединице учествовале у ослобођењу Београда, са представницима савезничких војних мисија и са свима се срдечно руковао. Били су ту, поред осталих, генераллајтнант Владимир Ивановић Жданов, генералмајор Мелников, енглески пуковник Максвел и амерички мајор Рид. После званичног поздрава са представницима савезника, маршал Тито примио је рапорт генераллајтнанта Пека Дапчевића, који је одсечним, командантским гласом рекао:

- Друзе маршале, јединице су спремне за смотру!...

У пратњи генераллајтнанта Пека Дапчевића и генераллајтнанта Арсе Јовановића, врховни командант извршио је смотру постројених бригада. Очигледно задовољан, застао је испред огромног строја и узвикнуо:

- Смрт фашизму!

Бањичком пољаном проломио се уједначени одговор из 40.000 грла:

- Слобода народу!

Многи коњаници тада су први пут видели Тита и љубопитљиво га посматрали. Желели су да запамте сваки детаљ сусрета, да то касније препричавају и да се, разумљиво, сродницима и пријатељима похвале да су Тита видели изблиза и да тај тренутак никада неће заборавити.

После смотре Тито је дошао за говорилицу. Први пут је јавно говорио у ослобођеном Београду, пролетерима, ударницима и коњаницима. Рекао је, поред осталог: »... Београд, главни град Југославије, тек од сада заиста постаје главни град свих Југословена, град који ће вољети сви народи Југославије, град за који су проливали крв сви синови Југославије. Одавде, из Београда, треба да зраче оне идеје водиле које су нас носиле кроз ове тешке дане - идеје братства и јединства и идеје о великој и срећној Југославији...«⁶⁾

Без трептаја и напрегнутог слуха, у жељи да што више запамте, коњаници су слушали свог врховног команданта Тита и одобравали сваку његову изговорену реч. Међу изузетно заинтересованим и пажљивим слушаоцима, без обзира на повремене ударе ветра, били су борци и старешине: Срећко Стојадиновић, Карло Шуман, Буро Шајиновић, Бошко Каралић, Алекса Вуковић, Милорад Дракулић, Мирко Зорић, Петар Павлица, Драган Булат, Гојко Шевић, Живко Прокић, Стево Борота, Гојко Родић, Милан Борјанић, Буро Мандарић, Јово Рељић, Лазо Билић, Душан Каленић, Иван Топић, Милош Јакшић, Перо Танкосић, Душан Иванковић, Владо Павковић, Живко Тијанић, Борђе Змијановић, Данило Буха, Младен Јовановић, Буро Радовић, Душан Каран, Борђе Судар, Стево Цвркаљ, Душан Булибрк, Раде Баста, Душан Карановић, Илија Вељковић, Момчило Скакић, Стево Медић, Славко Михаић, Миладин Богдановић, Радован Стевановић, Митар Червењак, Србобран Јовановић, Петар Митровић, Боривоје Јанковић, Милинко Маринковић, Јеврем Јовановић, Мирко Стијовић, Мирко Дамјановић, Љубомир Васић, Милан Владетић, Милош Обреновић, Јагош Остојић, Марко Јерковић, Бранко Недимовић, Никола Живанов, Божидар Стаматовић, Всеволд Братухин, Буро Магловски, Иван Крањац и други.

На крају маршал Тито је рекао: »... У најтежим данима рата, у најстрашнијим офанзивама, ја сам увијек мислио у себи: 'У Београду смо отпочели устанак, у Београду ћемо га побједоносно и завршити! Тај велики дан сада је дошао. Међу нама мали је број оних који су кренули у устанак 1941. Они су положили своје животе у темеље ове земље да би она била слободна и онаква какву народ жели. Њиховом примјеру слиједиле су хиљаде других људи ове земље. Сваку палу пушку прихватило је десет нових руку. То смо и данас видјели на овој смотри. Нека је слава палим борцима за ослобођење Југославије, за ослобођење њеног главног града Београда.«⁷⁾

⁶⁾ Исто, страна 381.

⁷⁾ Исто, страна 381

Започео је дефиле јединица. Газећи чврсто, поносно уздигнутих глава, борци су пролазили испред трибине и гледали врховног команданта Тита, који им је често отпоздрављао приносећи десну руку слепоочници, очигледно добро расположен и са осмехом на лицу. Крај трибине прошли су коњаници, усправни у седлима, окретом главе поздрављајући врховног команданта. Војничким држањем импоновали су поред осталих, борци и старешине: Иван Павловић, Гојко Чешић, Милутин Перић, Милисав Пејић, Драгутин Коцић, Душан Копривица, Душан Богичевић, Александар Стојановић, Здравко Тица, Бошко Бошњак, Витомир Радовић, Никола Крчмар, Махмут Бајрићи, Даворин Влах, Милош Стевановић, Војин Кандић, Иван Бошић, Данило Торбица, Милан Угрица, Јован Родић, Михајло Живановић, Драгослав Богојевић, Јован Томић, Михајло Анђелковић, Милорад Макејевић, Јован Спасић, Јован Весић, Буро Медић, Маринко Кораћ, Живота Николић, Љубиша Вукомановић, Милутин Нововић, Бранко Богојевић, Крсто Божић, Александар Павловић, Јеврем Марковић, Драгомир Николић, Миле Ванковић, Станко Милаковић, Драгић Вуковић, Драгољуб Јелић, Марко Ињац, Марко Мајковчанин, Војислав Мирчић, Славко Лујиновић, Никола Јерковић, Милан Ацић и Драган Крстић.

У поретку, у каквом су продефиловале испред врховног команданта, јединице Првог пролетерског корпуса продужиле су у град да пријатно изненаде и обрадују многе Београђане. Прошле су Булеваром ослобођења, улицом Краља Милана и Поенкаревом и после се запутиле, према плану, на разне стране. Неке су одмарширале у ровове Сремског фронта, а неке се вратиле свакодневном занимању и припремама за наредне борбе. Наредбом за смотру било је, наиме, предвиђено да се Тринаеста пролетерска бригада врати у Земун, Прва пролетерска бригада на дужност у Београд, јединице Пете крајишке ударне дивизије на располагање Команди града Београда. Двадесет прва српска ударна дивизија упућена је у Срем, у рејон Бежаније и Сурчина, да се одмах припреми за увођење у борбу код Сремске Митровице. Прва коњичка бригада враћена је у касарне у Топчидеру, да настави интензивну обуку и остале послове.

УПОЗНАВАЊЕ ГРАДА И ПАТРОЛИРАЊА

Утисци са смотре и дефилеа препричавани су до дубоко у ноћ. У томе су предњачили Војо Чардашић, Бидо Ајатовић,

Јован Станншић, Милисав Радојчић, Васо Бошковић и Душан Масликоса, док их умор није натерао да прилегну да би одморни дочекали јутро и редовно занимање.

Време је дозволило да коњаници, у групама и пешке, чешће излазе у град, да темељније упознају његову историју и бурну прошлост. Улице и тргови, упознавани су и из практичних разлога, да би се коњаници боље сналазили приликом патролирања и вршења гарнизоне службе. Није изостала посета позоришту и биоскопу. Штаб бригаде повремено је добијао двадесетак и више улазница за позоришне представе, препуштао их штабовима дивизиона и командама ескадрона да их поделе највреднијим у служби и најзаинтересованијим коњаницима. Они су, обично у групама, уредно одевени, обријани и ошишани, дисциплиновано долазили у позориште и задовољни се враћали после сваке представе. Некима је то било први пут у животу да прекораче праг позоришта, да опчињени глумом и садржајем комада интензивно прате шта се дешава и нестрпљиво ишчекују расплет. Сопствене доживљаје и садржаје позоришног комада препричавали су друговима који нису имали прилике да се увере како уметничко дело плени пажњу и разгаљује.

Коњичке патроле контролисале су поједине градске рејоне, предграђе и нека села. Патролирало се према захтеву и наређењу Команде града. Патролна служба, у целини гледано, није била напорна и опасна у самом граду. Ситуација се, наиме, побољшавала и нормализовала, Београђани који су пре жестоке битке избегли у оближња села враћали су се у своје станове, укључивали у посао и разне друштвене активности. Може се рећи да је у Београду владао ред и мир, изузев повремених откривања немачких војника у разним скровиштима и подземним каналима. Коњичке патроле излагале су се нешто већем ризику када су залазиле у села и пределе на десној обали Саве, према Обреновцу, да откривају и хватају заостале немачке војнике и одметнике. Понегде је долазило до употребе оружја, али коњаници нису имали губитака.

На капије коњичке касарне у Топчидеру често су долазили млади људи из Београда и околине и тражили да буду примљени и Прву коњичку бригаду. Они су дочекивани људски и топло, с њима се разговарало да би се проценило колико су вични јахању, употреби аутоматског оружја и баратању сабљом. Неки су били чак познати јахачи и цокеји и није било проблема да постану борци. Најнеугодније је било одбити још

голобраде дечаке добровољце, који нису олако окретали леђа и мирили се са објашњењем да су премлади за напоран позив и ратовање. Најупорнији су, ипак, успевали да намољавају команданте и политичке комесаре да их приме и наоружају.

Недостатак добрих јахаћих коња био је стална брига Штаба бригаде, посебно њеног интенданта. Нешто је коња, истина, отето од Немаца, у току битке за Београд, али више теглећих него јахаћих. Интендант бригаде и интенданти дивизиона добили су овлашћења да врше мобилизацију коња у местима ближе Београду, да их узимају уз присуство одборника, уз уредну писмену потврду и обећање власницима да ће им животиње бити враћене или плаћене. То није увек ишло лако и безболно. Земљорадници су се нерадо опраштали са коњима, али друге није било него да се повинују захтевима органа народне власти и извршавају мобилизацијске обавезе. Уз коње се морало набавити што више јахаћег прибора и опреме.

У разним деловима Београда одржавани су митинзи и политички зборови. Њима су присуствовали, уз одобрење препостављених старешина, коњаници. Сви су говорници по правилу, истицали да се ближи крај рату и да је неминовна победа над окупатором и његовим помагачима.

Сусрети коњаника и црвеноармејаца нису били ретки. Једни другима су препричавали, на руском и српскохрватском језику, разне доживљаје из минулих ратних дана, размењивали ситне стварчице да имају успомене на заједнички проведене тренутке и срдчане разговоре. У Штаб бригаде чешће су навраћали официри јединица Црвене армије да се мало угосте и разговарају са замеником команданта, политичким комесаром бригаде и осталима. У таквим приликама редовно су подизане чашице и изговаране угодне здравице. Један мајор - црвеноармејац - у разговору са Карлом Шуманом, отворио је срце и искрено признао да је имао сасвим друкчију представу о југословенским партизанима, да је мислио да је то нека герила и мањи покрет отпора. А кад их је срео, као и његови другови, био је изненађен јер је то добро организована и храбра народноослободилачка војска. Мајор није тајно да је задовољан како је наш народ дочекивао и поздрављао јединице Црвене армије на прилазима Београду и за време борбе у граду.

На путу за фронт у Мађарској, у Београд је стигла, почетком новембра 1944. године, једна коњичка бригада црвеноармејаца и добила неколико дана предаха. Штаб бригаде црвеноармејаца сазнао је да се у њиховој близини налази Прва коњичка бригада и пожелео је да се сретне са њеним руково-

диодима. За сусрет је било и непосредног повода: прослава 7. новембра, заправо 27 - годишњице октобарске револуције. Командант Коњичке бригаде црвеноармејаца упутио је позив Срећку Стојадиновићу, Карлу Туману и Бури Шајиновићу да дођу на вечеру у зграду Дома гарде. Сва тројица обукли су нове униформе и на време стигли у пространу салу. Дочекани су аплаузом шездесетак коњичких официра - црвеноармејаца - који су устали да тако поздраве своје госте. Цело вече атмосфера је била пријатна, доста се певало и наздрављало скорој победи. Команданти су измењали здравице и на крају се срдечно растали.

Прохладног и ведрога новембарског дана Прва коњичка бригада постројена је на заравни испред зграде касарне у Топчидеру. Борцима је нешто раније објашњено да ће присуствовати свечаности уручења Ордена народног хероја Југославије познатом јунаку и капетану Бошку Каралићу, стаменом момку, енергичног израза лица, улепшаног уфитиљеним црним брковима. Коњаници су Каралића изузетно ценили и поштовали, знајући да је чинио праве подвиге у многим борбама, почевши од устаничких дана у Козари 1941. године до учешћа у бици за Београд. Ватрено крштење доживео је у нападу и рушењу железничке пруге између Ивањске и Пискавице, недалеко од највишег козарског врха Лисине, када се добро наоружао и зарекао да ће у будуће с непријатељем разговарати само преко нишана оружја. Постао је бомбаш и пушкомитраљезац Прве крајишке ударне бригаде, истакао се у њеним покушајима кидања непријатељског ватреног обруча око Козаре, јуна 1942. године, када је уништио усташки бункер и запленио три пушкомитраљеза. Каралић је гшказао херојство у освајању утврђених непријатељских упоришта - Какањ, Подлугови, Фојница, аеродром Рајловац, на домаку Сарајева када су уништена 34 непријатељска авиона и уређаји за полетање и слетање. Када је постављен за заменика командира чете сматрао је да увек мора бити у жижи окршаја и примером показивати борцима како се непријатељ сатире. Предводио је групу одважних бораца приликом освајања немачких топова на жељезничкој прузи између Биоске и Кремне, један изгурао на оближње узвишење и распалио по непријатељу. У бомбашким двобојима често је враћао активирание бомбе непријатељу да тамо загреме и начине пустош. У окршају код Бајине Баште бомба је експлодирала у његовој руци, теже га ранила, али он није напустио борбени строј. Са незацељеним ранама Каралић је учествовао у борбама на Копанику и заробио 12 издајни-

ка. За народног хероја проглашен је 25. септембра 1944. године, десет дана после доласка у редове Прве коњичке бригаде која се поносила његовим именом и борбеним подвизима.

Приликом уручења Ордена народног хероја Бошко Каралић је био приметно узбуђен и радостан. Стајао је у групи са члановима Штаба бригаде и штабовима дивизиона. У коњичку касарну стигли су др Иван Рибар и генераллајтнант Пеко Дапчевић и стали на почасно место. Уобичајени војнички церемонијал достигао је кулминацију када је др Рибар позвао Каралића да га окити Орденом народног хероја. Том приликом му је исказао неколико речи дивљења и уједно му пожелио да подвиге постиже и у наредним борбама и да другима служи за узор. Ненавикнут да много говори, срачунат да исказе само суштину, Каралић се захвалио обећањем да ће остати какав је стално био у минулој трогодишњој тешкој борби - храбар и спреман »свуда стићи и на страшном месту постојати«. Међу првима Каралићу је честитао генераллајтнант Пеко Дапчевић, а затим чланови Штаба бригаде, штабова дивизиона, команди ескадрона и остали.

Средином новембра Прва коњичка је ужурбаније припремана за одлазак на Сремски фронт. На томе је инсистирао Штаб Првог пролетерског корпуса, који се већ преселио из Београда у Руму да непосредније руководи нападима на утврђене линије немачке одбране и бројна упоришта. У току припрема се испоставило да цела Бригада неће у ватрене окршаје, да се Други дивизион издваја и улази у састав Команде града Београда да настави патролирање у граду и околини. Нешто касније поменути дивизион је укључен у Корпус народне одбране Југославије. Штаб бригаде, природно, није био задовољан осетним смањењем бројног стања, па је у том смислу реаговао код претпостављених, али му је одговорено да постоје добри услови да се ускоро формирају нови дивизиони.

Заменик команданта бригаде Стојадиновић и даље је вршио дужност команданта и оправдано се постављало питање кад ће то коначно бити решено. Очекивало се, наиме, да дужност команданта бригаде преузме неки коњички официр, највероватније Драгослав Петровић Горски, истакнути првоборац и партизански командант. Главни штаб НОВ и ПОЈ Србије, изгледа, није пристао да способног и прослављеног команданта упути на нову дужност. Десетак дана касније, када се Прва коњичка бригада нашла на Сремском фронту, за њеног команданта је именован Срећко Стојадиновић, који је на тој дужности остао до завршетка рата.